

званій групі лідерів. Водночас, розташування Бородянського району наразі є сприятливішим для розвитку більшості населених пунктів, чим Обухівського з його явно вираженими центрами (місто Обухів та місто Українка). Друга група є найбільш представницькою і включає 17 районів. Виділення меншої групи є неможливим у зв'язку з тим, що показники, тобто індекси, є здебільшого однаковими і коливаються від 10 до 15 балів. Зрозуміло, що географічні тенденції та диспропорції в даній ситуації важко виділити. Третя група, яка представлена трьома районами (Згурівський, Білоцерківський і Переяслав-Хмельницький), виділена виключно за сумою балів. Реально ж, дані райони мало чим поступаються більшості районів з другої групи. Єдине, що варто тут відзначити це наявність Білоцерківського і Переяслав-Хмельницького районів. Райцентри даних районів, які є одними з найбільш потужних центрів області, разом із столицею «витягують» населення і при цьому утворюють «гримучу суміш» для розвитку інших населених пунктів цих районів.

Загалом же, індекс соціальних ризиків районів Київської області напряду залежить від столиці, вплив якої суттєво відчувається на прилеглих районах. Важливим також є те, що в першу чергу мова йде не про міста-супутники (Бровари, Бориспіль, Вишневе, Ірпінь, Буча, Вишгород, Обухів, Українка, Боярка), а про нижчі категорії населених пунктів в ролі яких виступають села та селища міського типу даних районів.

Отримані результати за основними інтегральними медико-демографічними показниками також свідчать про наявну кризу здоров'я населення Київської області, спровоковану більшою мірою економічними, інфраструктурними, демоструктурними та в меншій мірі екологічними чинниками.

К.А. Поливач

*Інститут географії Національної академії наук України,
kateryna.polyvach@gmail.com*

В.С. Чабанюк

*Інститут географії Національної академії наук України,
chab3@i.ua*

АТЛАСНА ГЕОІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

В Україні одним із найбільш актуальних завдань у справі збереження пам'яток (сутностей) культурної спадщини (далі – КС) є створення ефективної просторової, мультимедійної та інтерактивної електронної системи даних щодо об'єктів (образів сутностей) КС, забезпеченої офіційними статистичними та достовірними науковими відомостями, відкритої для доступу широким верствам населення. На сьогоднішній день можемо констатувати відсутність ефективно функціонуючої державної

електронної системи обліку та реєстрації об'єктів КС, щорічної звітності та інформування громадськості про стан збереження і розвитку об'єктів КС; відсутність єдиної системи електронних інформаційних ресурсів про КС України.

Як наслідок, брак сучасної та чіткої інформаційної картини щодо стану КС країни в цілому та в її регіонах, що доповнюється відсутністю просторової характеристикації об'єктів КС, не сприяє розробленню та реалізації довгострокової державної стратегії в цій сфері, якісній законодавчій та нормативно-правовій діяльності та перешкоджає прийняттю відповідних ефективних управлінських рішень на різних рівнях.

Актуальність створення ефективної просторової інформаційної системи значною мірою вплинула на формування наукової тематики Інституту географії НАН України. Останніми роками в Інституті не тільки започатковано опрацювання такої системи, а зроблено і певні практичні кроки. Зокрема, була розроблена концепція Атласної геоінформаційної системи культурної спадщини (далі – АГІС КС) та її моделі – Атласної геоінформаційної моделі культурної спадщини (АГІМ КС), що базується на результатах трьох монографій [1, 2, 4], а також на результатах НДР «Стандартизація метаданих та обміну даними в контексті створення електронного інформаційного ресурсу об'єктів культурної спадщини та культурних цінностей» (RK 0117U006630, 2017) і «Методика топографічного визначення території пам'ятки в залежності від її виду з прив'язкою до геопросторових даних» (RK 0118U100548, 2018).

Під Атласною геоінформаційною системою культурної спадщини України мається на увазі проблемно-орієнтована просторова інформаційна система, що створюється як понятійна і програмно-технологічна платформа для вирішення завдань зі збору, зберігання, оброблення, аналізу та представлення інформації про наявність, охорону, збереження та використання сутностей та територій КС, умови і середовище їх існування на заданих просторових рівнях з розширеними можливостями геовізуалізації, просторово-статистичного аналізу та підтримки прийняття відповідних управлінських рішень.

Серед *основних принципів* створення і функціонування АГІС КС виділяються: системність, модульність та планомірність розвитку, еволюційність і динамічність, сумісність, мультимасштабність, мультимедійність, універсальність.

Метою створення АГІС КС визначено: забезпечення належного рівня вивчення, охорони, збереження та використання сутностей та територій КС у суспільному житті в інтересах і засадах сталого розвитку; підвищення ефективності діяльності з формування і реалізації державної політики у сфері охорони, збереження, використання сутностей КС.

АГІС-КС складається з двох систем управління:

1. Захисту сутностей нерухомої КС України. Цей захист здійснюється шляхом реалізації двох комплексних видів діяльності: 1) електронним обліком сутностей КС, а також обмежень щодо їх використання, 2) наданням адміністративних послуг і виконанням дій щодо правильного і

неправильного використання зареєстрованих у системі електронного обліку сутностей КС. Ця система позначається як АГІС КС1 (перша черга АГІС КС) і «вкладена» у наступну систему.

2. Керування сталим розвитком України з використанням показників культури, які є пріоритетними відносно інших показників сталого розвитку. Ця система включає в себе систему захисту сутностей нерухомої КС України (АГІС КС1) і має додаткову систему планування і контролю сталого розвитку, яка для кожного періоду часу (рік, 3 роки, 5 років, 10 років (до 2030 року – відповідно до Agenda2030) забезпечує: 1) планування потрібних показників культури, 2) виконання запланованих дій, 3) контроль результатів, 4) коригування і планування на наступний період. Без цієї системи АГІС-КС перетворюється у АГІС-КС1.

АГІС-КС є моделлю реляційного простору, який утворюється об'єднанням сутностей нерухомої КС у просторову систему. Як моделююча реляційний простір АГІС-КС задовольняє три головні види двосторонніх відношень:

1. Епістемологічні/редукційні відношення. Ці відношення існують в АГІС-КС між ієрархічними стратами: Операційною, Аплікаційною, Концептуальною (Понятійною) і Загальною. Кожна із страт може складатися із під-страт.

2. Трансформаційні/верифікаційні відношення. Ці відношення існують в АГІС-КС між рівнями (або контекстами): Даталогічний (Технологічний), Інфологічний (Мовний), Організаційний (Використання). Ці рівні (контексти) утворюють проторову інформаційну систему на кожній страті. Як правило ці просторові інформаційні системи знаходяться у трансформаційних/верифікаційних відношеннях з відповідними просторовими системами дійсності або, інакше, з відповідними реляційними просторами. На кожній страті існують також відношення просторових інформаційних систем з відповідними загальними системами. У цьому випадку відношення називаються відношеннями абстрагування/конкретизації.

3. Еволюційні/деволюційні відношення. Ці відношення існують в АГІС-КС між формаціями: Веб 1.0 (Статичний), Веб 1.0x1.0 (Динамічний), Веб 2.0 (Читання-запису), Веб 3.0 (Семантичний).

АГІС-КС автоматизує діяльність чотирьох груп користувачів, що організовані у ієрархічні ешелони. Ешелони знаходяться у відповідності із епістемологічними стратами і називаються: Операційний, Аплікаційний, Інфраструктурний, Загальний. Кожна група може складатися з підгруп.

Концептуальна структура АГІС-КС показана на Рис. 1.

Концепція АГІС-КС у частині Операційного, Аплікаційного та Інфраструктурного ешелонів повинна використовуватися у пілотному проекті Міністерства культури України [3] і в атласі «Населення України та його культурна та природна спадщина» Інституту географії НАНУ як концепція об'єднуючої, інтегральної системи.

Рис. 1. Концептуальна структура АГІС-КС з позначеннями черг і користувачами

Література:

1. Культурна спадщина в Атласній геоінформаційній системі сталого розвитку України: Л.Г. Руденко, К.А. Поливач, В.С. Чабанюк та ін./ за ред. Л.Г. Руденка. – К.: Видавництво «Арт Економі», 2018. – 172 с.
2. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України : монографія / К.А. Поливач; наук. ред. Руденко Л. Г.; НАН України. Ін-т географії. – К., 2012. – 208 с.
3. Про реалізацію пілотного проекту впровадження електронного обліку об'єктів культурної спадщини: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 374-р – доступ 2019-чер-21, <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/pro-realizaciyu-pilotnogo-proektu-vprovadzhennya-elektronного-obliku-obyektiv-kulturnoyi-spadshchini>.
4. Чабанюк В. Реляційна картографія: Теорія та практика. – Київ: Інститут географії НАН України, 2018. – 528 с.